

Polityka państwa wobec społeczeństwa obywatelskiego w latach 2015-2023

Redakcja:
Konrad Szpak

Instytut
Polityk Publicznych

Polityka państwa wobec społeczeństwa obywatelskiego w latach 2015-2023

Konrad Szpak

Anna Biloboka

**SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO INSTYTUTU WOLNOŚCI – CENTRUM
ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO W RAMACH RZĄDOWEGO PROGRAMU
ROZWOJU ORGANIZACJI OBYWATELSKICH NA LATA 2018–2030 PROO**

Działanie sfinansowane ze środków Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030. Publikacja ma na celu dynamizację debaty publicznej wokół obszaru polityk publicznych. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają oficjalne stanowisko Instytutu Polityk Publicznych. Nie mogą być również utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, który nie ponosi za nie odpowiedzialności.

REDAKCJA:

Konrad Szpak

AUTORZY:

Konrad Szpak

Anna Biloboka

PROJEKT GRAFICZNY I SKŁAD:

Jan Targowski

WYDAWCA:

Fundacja Instytut Polityk Publicznych

Kraków 2023

SPOSÓB CYTOWANIA RAPORTU:

Konrad Szpak (red.), *Polityka państwa wobec społeczeństwa obywatelskiego w latach 2015-2023*, Instytut Polityk Publicznych 2023.

Publikacja (z wyłączeniem grafik) jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-ND 4.0).

Zachęcamy do wykorzystania raportu Instytutu Polityk Publicznych. Prosimy jednak o zachowanie informacji o finansowaniu raportu oraz podanie aktywnego linku do naszej strony internetowej.

Konrad Szpak

Prezes Instytutu Polityk Publicznych. Doświadczony menedżer projektów (+12 lat), konsultant i doradca organizacji pozarządowych, przedsiębiorca, nauczyciel akademicki i ekspert ds. oceny wniosków. Od ponad 16 lat związany z sektorem pozarządowym.

Anna Biloboka

Koordynatorka projektów w Instytucie Polityk Publicznych. Menedżerka społeczna. Absolwentka zarządzania w sektorze publicznym i pozarządowym. W przeszłości związana ze Stowarzyszeniem Wizerunek.

Spis treści:

Spis treści:	5
Słowo wstępne.....	6
Sektor pozarządowy w Polsce.....	7
Problemy i wyzwania sektora pozarządowego w Polsce	8
Polityka rządu tzw. Zjednoczonej Prawicy wobec sektora pozarządowego	10
Powołanie NIW-CRSO i zwiększenie finansowania sektora NGO	10
Dostępność środków dla mniejszych podmiotów	11
Włączenie ngo do tarcz antyinflacyjnych i programów specjalnych	11
Rozwój instytucjonalny organizacji pozarządowych.....	11
Negatywna kampania wizerunkowa wobec NGO.....	12
Erozja systemu oceny eksperckiej	13
Rola Narodowego Instytutu Wolności w rozwoju sektora pozarządowego	14
Rekomendacje Instytutu Polityk Publicznych	19
Źródła danych i informacji	22
Instytut Polityk Publicznych	23

Słowo wstępne

Sektor pozarządowy tworzy ogół organizacji pozarządowych (ang. NGO – non-governmental organisation), czyli m.in. stowarzyszenia i fundacje, kluby sportowe, spółdzielnie socjalne i podmioty ekonomii społecznej, koła gospodyń, organizacje kościelne, izby gospodarcze i rzemieślnicze, czy też nieformalne grupy obywateli i obywaterek. Sektor NGO nazywany jest również trzecim sektorem, dla odróżnienia od pierwszego, czyli administracji publicznej i drugiego, czyli biznesu. Stanowi on niezwykle istotną sferę aktywności społeczno-gospodarczej nowoczesnego państwa demokratycznego.

Warto zauważyć, że to właśnie organizacje pozarządowe realizują liczne zadania publiczne, niekiedy wyręczają w ich realizacji państwo. NGO prowadzą zróżnicowane i wartościowe działania. Między innymi aktywizują innych do obywatelskiego zaangażowania, edukują, prowadzą działania strażnicze, wpływają na proces stanowienia lokalnego prawa, działają na rzecz dzieci i młodzieży, podtrzymują i upowszechniają tradycję narodową. To właśnie organizacje pozarządowe jako pierwsze były w stanie zorganizować i zapewnić pomoc doraźną dla uchodźców z Ukrainy uciekających do Polski.

Politykę państwa wobec społeczeństwa obywatelskiego charakteryzował w okresie 2015-2023 z jednej strony istotny wzrost nakładów finansowych na funkcjonowanie i rozwój sektora pozarządowego oraz wspieranie jego dalszej profesjonalizacji, ale również budowanie negatywnego wizerunku organizacji pozarządowych oraz znacząca erozja i liczne kontrowersje w finansowaniu działań organizacji pozarządowych.

Lata 2015-2023 to długi okres i trudno zamknąć wszystkie zmiany w obszarze społeczeństwa obywatelskiego i sektora pozarządowego w ramach jednego raportu. Mamy jednak nadzieję, że nasza praca będzie przyczynkiem do dalszych dyskusji i rozsądnych zmian w tym obszarze.

Serdecznie zapraszamy do zapoznania się z naszym raportem.

Konrad Szpak
Prezes Instytutu Polityk Publicznych

Sektor pozarządowy w Polsce

Znaczenie sektora pozarządowego w Polsce jest istotne i nie podlega większym dyskusjom czy kontrowersjom. To właśnie organizacje pozarządowe aktywnie wpływają na polityki lokalne, prowadzą działania strażnicze, realizują szereg zadań publicznych czy też jako pierwsze reagują w sytuacjach kryzysowych (np. kryzys uchodźczy). Sektor tworzą m.in.: stowarzyszenia, stowarzyszenia zwykłe, fundacje, koła gospodyń wiejskich, kółka rolnicze, cechy i izby rzemieślnicze, samorządy gospodarcze i wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie socjalne, kluby sportowe, kościoły, czy ochotnicza straż pożarna. Warto zaznaczyć, że sektor pozarządowy to także grupy nieformalne wymykające się formalizacyjnym ramom.

Z dostępnych badań wynika, że największa część organizacji pozarządowych zajmuje się sportem, turystyką i rekreacją (ok. 35%), kulturą i sztuką (ok. 15%), edukacją i wychowaniem (ok. 15%) oraz pomocą społeczną (ok. 7%). Sektor jest jednak istotnie zróżnicowany.

Problematyczną kwestią jest analiza ilościowa i jakościowa organizacji pozarządowych w Polsce. Trudno powiedzieć ile zarejestrowanych podmiotów trzeciego sektora działa aktywnie. Istnieją pewne różnice pomiędzy systemami utrzymywanymi przez Krajowy Rejestr Sądowy (KRS), Główny Urząd Statystyczny (GUS) i jednostki samorządu terytorialnego (nie wszystkie podmioty mają obowiązek rejestracji w KRS, prowadzone są odrębne rejestry i ewidencje). Mamy w Polsce ponad 135 tys. organizacji pozarządowych, z czego najwięcej stowarzyszeń (ok. 105 tys.) i fundacji (ok. 30 tys.). Dodatkowo ponad 16 tys. ochotniczych straży pożarnych. Nie oznacza to jednak, że wszystkie te podmioty aktywnie działają. Szacuje się, że mniej więcej połowa zarejestrowanych podmiotów prowadzi stałą działalność. Nie ma jednak przyjętej definicji *aktywnego działania* czy *stałości działań*.

Wartościowe ogólnopolskie badania sektora pozarządowego realizuje Stowarzyszenie Klon/Jawor, które prowadzi największy w Polsce portal branżowy: [Strona główna - ngo.pl](http://Strona_główna_-_ngo.pl). Trzeba jednak zaznaczyć, że mają one charakter pomocniczy i przeglądowy, a nie kompleksowy.

Rekomenduje się zatem integrację państwowych systemów informatycznych, w tym także zagregowanych danych znajdujących się w posiadaniu przez jednostki samorządu terytorialnego. Istotne jest również prowadzenie i finansowanie badań sektora pozarządowego ze środków publicznych. Kwestią wartą przedyskutowania jest objęcie obowiązkiem sprawozdawczym GUS większej próby organizacji pozarządowych oraz unowocześnienie procedur i narzędzi wykorzystywanych przez administrację publiczną w zakresie szeroko rozumianej współpracy z organizacjami pozarządowymi. Lepsze i szersze dane dotyczące sektora pozarządowego pozwolą na odpowiednie projektowanie polityki publicznej względem społeczeństwa obywatelskiego.

Problemy i wyzwania sektora pozarządowego w Polsce

Sektor pozarządowy w Polsce stale rozwija się i profesjonalizuje. Nadal jest on jednak stosunkowo słaby i jest traktowany jako mniej profesjonalny partner względem sektora pierwszego (administracja publiczna) i drugiego (biznes). Wśród najważniejszych wyzwań, które determinują jego sytuację warto wymienić m.in. następujące:

- **niska aktywność obywatelska** (także na poziomie lokalnym): stosunkowo mało obywateli i obywaterek angażuje się w działalność organizacji pozarządowych w Polsce, o czym świadczy m.in. odsetek osób formalnie należących do podmiotów trzeciego sektora względem społeczeństw zachodnich; innym jej przejawem jest stosunkowo niska frekwencja wyborcza czy niewielki udział w procesach konsultacyjnych; jest to typowa cecha społeczeństwa postkomunistycznego, warto również podnieść kwestię niskiego poziomu zaufania do państwa i zaufania społecznego;
- **gorsza pozycja negocjacyjna względem innych sektorów**: trzeci sektor dość powszechnie postrzegany jest jako mniej profesjonalny niż administracja publiczna czy biznes; powoduje to traktowanie ngo niekiedy jako petenta, a nie partnera; prowadzi to m.in. do proponowania niezrozumiałych rozwiązań i wytycznych, np. (nieformalny) zakaz zatrudniania pracowników realizujących zadania publiczne w oparciu o prace, niskie stawki i limity wynagrodzeń, ograniczenia w zakupie środków trwałych. Jest to również widoczne w relacji z Krajowym Rejestrem Sądowym: np. brak sankcji za przekraczanie terminów przez KRS przy jednoczesnym ich egzekwowaniu od ngo, czy też niespójne podejście do samego nazewnictwa fundacji (niekiedy wymagane przy rejestracji zmiany nazwy podmiotu poprzez dodanie słowa „fundacja” do pierwotnej nazwy, na podstawie odnośnych przepisów kodeksu cywilnego odnoszących się do nazwy (firmy) przedsiębiorcy);
- **liczne obowiązki sprawozdawcze i biurokracja**: organizacje pozarządowe objęte są istotną liczbą obowiązków sprawozdawczych oraz wymogami, które często nie są dostosowane do specyfiki i skali działania; wybrane obowiązki i wymogi: sprawozdanie finansowe, NIP-8/CIT-8, sprawozdanie merytoryczne (dodatkowo w zakresie statusu Organizacji Pożytku Publicznego), sprawozdanie GUS, Rejestr Beneficjentów Rzeczywistych, polityka przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy, polityka rachunkowości, polityka bezpieczeństwa ochrony informacji/danych osobowych i wiele innych. Jednocześnie nadal brakuje we

współpracy na linii administracja publiczna-ngo szerszych elementów rozliczania przez rezultaty;

- **niewystarczające środki finansowe:** przeciętny roczny budżet organizacji pozarządowej w Polsce nie pozwala na zatrudnienie chociażby tylko jednej osoby w oparciu o umowę o pracę w pełnym wymiarze godzin; słabość trzeciego sektora w wymiarze ekonomicznym osłabia potencjał współpracy między ngo i wzmacnia konkurencję o te same, ograniczone zasoby (np. w zakresie otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych);
- **słabość infrastrukturalna:** ograniczenia finansowe powodują, że istotna część podmiotów trzeciego sektora nie posiada własnej siedziby, ma także bardzo ograniczone możliwości wynajmu przestrzeni do pracy, nawet na preferencyjnych warunkach; co więcej ngo często nie dysponują istotnymi zasobami sprzętowymi (m.in. praca na własnym sprzęcie komputerowym, korzystanie z prywatnych samochodów, itp.);
- **niski poziom profesjonalizacji:** istotna część organizacji i ich liderów nie posiada odpowiednich kompetencji w zakresie profesjonalnego prowadzenia i rozwoju ngo. Osoby zarządzające, biorąc pod uwagę ograniczone zasoby finansowe oraz funkcjonowanie w pewnej mierze w oparciu o pracę społeczną, muszą/powinny specjalizować się w prawie pracy/HR, prawie, księgowości i rachunkowości, zarządzaniu zasobami ludzkimi, promocji i oczywiście działalności merytorycznej (misyjnej). Może to prowadzić do zakończenia realnego funkcjonowania organizacji w przypadku odejścia osób zarządzających, szczególnie w przypadku podmiotów opartych na jednym liderze. Część działań ngo ma jednocześnie charakter akcyjny (doraźny), niekomercyjny i raczej nie opera się na przyjętych procesach biznesowych i procedurach. Tylko niewielka część ngo funkcjonuje na zasadach korporacji (w pozytywnym znaczeniu tego słowa);
- **braki kadrowe:** funkcjonowanie organizacji pozarządowych w istotnej mierze opiera się na pracy społecznej; motywacja i dostępność pracowników i wolontariuszy jest ograniczona; poziom wynagrodzeń i stabilność zatrudnienia w trzecim sektorze jest niewystarczająca i niższa niż w innych sektorach;
- **wypalenie zawodowe:** powyższe determinanty prowadzą do narastającego zjawiska wypalenia zawodowego liderów organizacji pozarządowych (m.in. natłok obowiązków, niski poziom wynagrodzeń, brak stabilizacji, grantozna oraz funkcjonowanie *od grantu do grantu*), ich rezygnacji z prowadzonych działań, a w konsekwencji likwidacji ngo i dalszego osłabiania się sektora pozarządowego.

Polityka rządu tzw. Zjednoczonej Prawicy wobec sektora pozarządowego

Polityka państwa wobec społeczeństwa obywatelskiego i sektora pozarządowego w latach 2015-2023 była niejednoznaczna i wymyka się z zerojedynkowej oceny. Istotna część zmian miała charakter pozytywny i – co ważniejsze – systemowy. Nie sposób jednak nie zwrócić uwagi na liczne kontrowersje i ograniczenia, które dotknęły trzeci sektor w analizowanym okresie.

Powołanie NIW-CRSO i zwiększenie finansowania sektora NGO

Jedną z bardziej istotnych zmian, które zostały wprowadzone było powołanie Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (NIW-CRSO), co wywołało sporo emocji w sektorze pozarządowym. Funkcjonowanie NIW-CRSO opierało się m.in. na przesunięciu do niego zadań dotyczących sektora pozarządowego znajdujących się wcześniej w kompetencji ministra do spraw zabezpieczenia społecznego (m.in. pożytek publiczny i wolontariat) oraz nadania mu funkcji instytucji odpowiedzialnej za dystrybucję środków finansowych w tym zakresie. Część obaw sektora ngo odnosiła się do organizacji Funduszu Inicjatyw Obywatelskich (FIO), jednego z największych programów grantowych dla organizacji pozarządowych. Choć powołanie i funkcjonowanie NIW-CRSO budziło i nadal budzi pewne zastrzeżenia, to jednak trudno nie zwrócić uwagi na szereg pozytywnych zmian, które zostały przyjęte właśnie przez tę instytucję. Część z nich przedstawiono w dalszej części raportu.

Ze względu na reformę podatkową (zmniejszenie stawek wysokości podatku dochodowego od osób fizycznych), która negatywnie wpłynęła na środki otrzymywane przez Organizację Pożytku Publicznego (OPP) zwiększono możliwość przekazania zapłaconego podatku z 1 do 1,5%, co było, jak się wydaje, dobrą decyzją.

Innym przykładem wzrostu nakładów finansowych dla ngo był program FIO, którego budżet został zwiększony z około 60 mln zł w latach 2009-2013 i 2014-2020 do 80 mln zł w 2021 roku i 90 mln zł w latach 2022-2023. Przewidziano również alokację środków w wysokości 80 mln zł na okres 2024-2030. Uruchomiono także szereg nowych programów grantowych, np. Fundusz Patriotyczny, a także stworzono możliwość zakupu nieruchomości (tzw. program willa plus). Choć sposób dystrybucji środków i celowość realizacji części zadań publicznych budził poważne i uzasadnione wątpliwości, to nie można jednak zaprzeczyć samemu faktowi istotnego wzrostu nakładów finansowych skierowanych do trzeciego sektora.

Dostępność środków dla mniejszych podmiotów

Kolejną pozytywną zmianą było objęcie szerszym wsparciem defaworyzowane wcześniej podmioty, takie jak np. koła gospodyń wiejskich czy organizacje z mniejszych miejscowości. Wspierano ochotnicze straże pożarne i wprowadzono możliwość ubiegania się o 200 zł dodatku do emerytury przez strażaków-ochotników.

Zwiększono również tzw. kryteria strategiczne premiujące oferty realizacji zadań publicznych przez podmioty zarejestrowane w mniejszych miejscowościach, z mniejszym budżetem rocznym oraz z mniejszym doświadczeniem w realizacji wcześniejszych projektów. Ocena ekspercka została częściowo dostosowana do specyfiki organizacji pozarządowych: podjęto próbę odejścia od oceny jedynie jakości wniosków projektowych na rzecz premiowania wartościowych pomysłów (lecz słabiej opisanych pod względem technicznym). Wprowadzono m.in. w programie NOWEFIO tzw. ocenę literową samego pomysłu na projekt (S – super, rekomendowany do finansowania w pierwszej kolejności; A – bardzo dobry, rekomendowany do finansowania; B – poprawny, rekomendowany do finansowania w przypadku dostępności środków; C – nie rekomendowany do finansowania). Była to jednak zmiana bardzo kontrowersyjna ponieważ w zbyt dużym stopniu opierała się na uznaniowości.

Włączenie ngo do tarcz antyinflacyjnych i programów specjalnych

Należy zauważyć, że umożliwiono organizacjom pozarządowym przystąpienie do rządowych programów ograniczających wzrost kosztów związanych np. z cenami energii (tarcze antyinflacyjne), co stanowiło dla nich istotne wsparcie.

Władze państwowe doceniły aktywność i sprawność działania ngo, które mogły przystąpić do stworzonego specjalnego funduszu na prowadzone przez nie działania na rzecz uchodźców z Ukrainy.

Rozwój instytucjonalny organizacji pozarządowych

Jedną z najbardziej racjonalnych i oczekiwanych przez trzeci sektor zmian było wprowadzenie konkretnych i realnych rozwiązań na rzecz wzmocnienia rozwoju instytucjonalnego sektora ngo. Przyjęto PROO, czyli Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich. Umożliwił on nie tylko aplikowanie o środki na realizację konkretnych zadań publicznych (projektów), ale również o środki, których beneficjentami były same organizacje. Pozwalało to na wzmocnienie jakości i zasięgu prowadzonych działań misyjnych. Ngo mogły sfinansować np. zatrudnienie fundraisera w celu dywersyfikacji źródeł przychodów, specjalisty ds. promocji, aby dotrzeć do szerszego grona interesariuszy, w tym darczyńców, szkolenia dla

zespołu czy wynajem siedziby. Dodatkowo komponent rozwoju instytucjonalnego pojawił się również w innych konkursach NIW-CRSO, np. NOWEFIO (jako trzecia kategoria kosztów obok merytorycznych i administracyjnych).

Co więcej, umożliwiono także realny zakup środków trwałych (do 10.000 zł) oraz finansowanie wydatków inwestycyjnych (powyżej 10.000 zł). Umożliwiło to organizacjom nawet staranie się np. o zakup sprzętu komputerowego, czy zakup samochodu dostosowanego do przewozu osób z niepełnosprawnościami (dla ngo prowadzących tego rodzaju działalność).

Warto zauważyć, że PROO odnosił się do kilku priorytetów:

- 1a: rozwój instytucjonalny wszystkich organizacji pozarządowych;
- 2a: finansowanie tworzenia tzw. kapitałów żelaznych;
- 2b: finansowanie wkładu własnego w projektach zagranicznych;
- 3: finansowanie lokalnych organizacji strażniczych i mediów obywatelskich;
- 4: finansowanie think tanków obywatelskich;
- 5: finansowanie [1] wsparcia doraźnego (np. awaria sprzętu, utrata darczyńców), [2] uczestnictwa w życiu publicznym (np. udział w ważnej dla organizacji konferencji), [3] członkostwa w organizacjach branżowych (np. stowarzyszenie międzynarodowe).

Choć funkcjonowanie programu nie było idealne (np. udzielanie dotacji podmiotom bez odpowiedniego stażu w priorytecie 4 pomimo formalnego wymogi prowadzenia co najmniej 2-letniej działalności), to jednak należy docenić pozytywny wpływ PROO na sektor pozarządowy. Mamy nadzieję, że nowa (stara) większość parlamentarna nie tylko utrzyma PROO, ale będzie go stale doskonalić.

Negatywna kampania wizerunkowa wobec NGO

Z niezrozumiałych powodów część środowiska tzw. Zjednoczonej Prawicy prowadziła negatywną kampanię wizerunkową wymierzoną w organizacje pozarządowe, w tym także w mediach ogólnopolskich. Miało to miejsce głównie przy okazji wprowadzania tzw. lex czarnek. Mogło to spowodować jeszcze mniejsze zaufanie do trzeciego sektora (warto zauważyć, że istotna część społeczeństwa nie jest w stanie nawet rozszyfrować akronimu *ngo*), a z pewnością ograniczyło możliwość prowadzenia przez niektóre podmioty działalności misyjnej: np. realnie uniemożliwiono współpracę organizacji pozarządowych ze szkołami ze względu na politykę kurator oświaty w Małopolsce.

Warto odnotować, że pozytywnym przejawem nagonki była kampania społeczna prowadzona od 2019 roku przez część ngo pokazująca liczne sukcesy sektora ([O #todziała - O todziała - dokumenty - ngo.pl](#)).

Erozja systemu oceny eksperckiej

W ramach funkcjonowania Narodowego Instytutu Wolności prowadzono otwarte nabory na ekspertów oceniających wnioski projektowe składane w ramach konkursów NIW-CRSO. Umożliwiono zatem udział w ocenie eksperckiej osobom z odpowiednim doświadczeniem i wiedzą *stricte* w zakresie sektora pozarządowego. Należy to ocenić pozytywnie. Niemniej jednak warsztat pracy ekspertów niekiedy był ograniczony, a z czasem postępowała erozja systemu oceny eksperckiej w prowadzonych konkursach.

Na początku funkcjonowania NIW-u ocena ekspercka miała charakter rozstrzygający czy dana oferta uzyska dofinansowanie (ocena dwóch ekspertów, ocena trzeciego eksperta w przypadku istotnej rozbieżności). Z czasem jednak rośło, przynajmniej częściowo, upolitycznienie procesu wyboru wniosków do dofinansowania. Było to spowodowane zmianą ocen ekspertów poprzez dodawanie i/lub odejmowanie liczby punktów przez panel ekspertów, który pierwotnie jedynie omawiał i zatwierdzał wyniki konkursów. Stwierdzono również istotny konflikt interesów: osoby związane z określonymi organizacjami decydowały o dofinansowaniu projektów tychże organizacji.

Ograniczenie wpływu ekspertów na ocenę wniosków zostało odzwierciedlone w zmianach regulaminów konkursów NIW-CRSO (oceny zewnętrznych ekspertów jako jedynie rekomendacja dla panelu ekspertów). Zmiany te w istotnym stopniu obniżyły transparentność dystrybucji środków publicznych przez NIW-CRSO. Nie ograniczały się one jednak tylko do NIW-CRSO. Zidentyfikowano przypadek udzielenia dotacji w wysokości 522.000 zł przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych podmiotowi, którego oferta została oceniona na 0 punktów (sic!) w skali 0-100. Istotne zastrzeżenia budziło także dystrybuowanie środków w ramach m.in. Funduszu Sprawiedliwości, Funduszu Patriotycznego, czy tzw. programie willa plus (Ministerstwo Edukacji i Nauki).

Trudno jednoznacznie ocenić politykę państwa w latach 2015-2023 wobec społeczeństwa obywatelskiego. Z pewnością nastąpił istotny wzrost nakładów finansowych na funkcjonowanie sektora pozarządowego oraz podejmowano szereg wartościowych działań na rzecz rozwoju i profesjonalizacji organizacji pozarządowych. Jednocześnie budowano negatywny wizerunek ngo i nastąpiła erozja systemu oceny eksperckiej w zakresie dystrybucji środków finansowych. Zidentyfikowano szereg nieprawidłowości w obszarze finansowania, szczególnie w przypadku takich przedsięwzięć jak Fundusz Sprawiedliwości, Fundusz Patriotyczny czy aktywności ministra właściwego do spraw nauki. Z pewnością środowisko trzeciego sektora powinno prowadzić działania strażnicze i rzecznicze oraz przekonywać decydentów do mądrych zmian w obszarze społeczeństwa obywatelskiego i funkcjonowania sektora pozarządowego w Polsce.

Rola Narodowego Instytutu Wolności w rozwoju sektora pozarządowego

Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (dalej: NIW-CRSO) jest instytucją publiczną, powołaną w 2017 roku i mającą na celu wspieranie i rozwijanie sektora pozarządowego oraz społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. Odpowiedzialna też jest za wspieranie działalności pożytku publicznego i wolontariatu, w tym za prowadzenie wykazu organizacji pożytku publicznego (OPP), uprawnionych do pozyskania 1,5% podatku dochodowego od osób fizycznych (wcześniej 1%).

Misją NIW-CRSO jest wsparcie rozwoju i aktywności organizacji pozarządowych, inicjatyw obywatelskich oraz działań społecznych, mających na celu budowanie demokracji, partycypacji obywatelskiej i aktywności społecznej. Funkcje Instytutu obejmują przede wszystkim zarządzanie programami wsparcia dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego, prowadzenie badań i analiz oraz inicjowanie innych działań na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Głównym celem wspomnianych działań badawczych i analitycznych jest pogłębienie zrozumienia potrzeb trzeciego sektora, identyfikacja obszarów wymagających wsparcia oraz ocena wpływu działań NIW-CRSO na rozwój społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. Narodowy Instytut Wolności współpracuje z różnymi instytucjami państwowymi, organami administracji publicznej oraz innymi organizacjami społecznymi. Współdziałanie to ma na celu wymianę informacji oraz skoordynowanie i podniesienie efektywności działań na rzecz społeczeństwa obywatelskiego.

Finansowanie Narodowego Instytutu Wolności pochodzi głównie z budżetu państwa. W 2022 roku wprowadzono zmiany w ustawie o NIW-CRSO, które skutkowały zwiększeniem limitu budżetu Instytutu do prawie 900 milionów złotych na kolejne cztery lata. Limit wydatków budżetu państwa na działania NIW-CRSO ustalono na:

- 2017: 1.580.000 zł
- 2018: 39.400.000 zł
- 2019: 60.800.000 zł
- 2020: 40.800.000 zł
- 2021: 143.000.000 zł
- 2022: 193.000.000 zł
- 2023: 239.000.000 zł
- 2024: 230.000.000 zł
- 2025: 213.000.000 zł

— 2026: 214.000.000 zł

Źródło: Ustawa z dnia 15 września 2017 r. o Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.

Warto zauważyć, że nie są to środki przydzielone Narodowemu Instytutowi Wolności, a tylko propozycja górnego limitu finansowego do wykorzystania przez Instytut na realizację programów i ich obsługę. Ostateczny budżet Narodowego Instytutu Wolności jest co roku uchwalany przez Sejm. Dodatkowo NIW-CRSO jest także finansowany z Funduszu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, zasilanego 4% wpływów z dopłat do gier hazardowych. Następnie Instytut alokuje przyznane środki na różnorodne programy i inicjatywy zgodne z celami Instytutu, w ramach których organizacje obywatelskie (np. organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne, koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne, inne) mogą ubiegać się o wsparcie finansowe.

Nadzór nad Narodowym Instytutem Wolności sprawuje Komitet ds. Pożytku Publicznego, w skład którego wchodzi m.in. przewodniczący i wiceprzewodniczący Komitetu, członkowie Rady Ministrów lub wyznaczeni przez nich sekretarze stanu, dyrektor NIW-CRSO, jak również przedstawiciele samorządowe oraz pozarządowe. Funkcjonuje również Rada Narodowego Instytutu Wolności mająca kompetencje opiniodawcze, w skład której tak samo wchodzi reprezentanci strony rządowej, samorządowej i pozarządowej.

NIW-CRSO zarządza 9 programami, przygotowywanymi przez Komitet do spraw Pożytku Publicznego:

1. Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich PROO, wspierający rozwój instytucjonalny oraz realizację celów statutowych organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Oferuje wsparcie m.in. na realizację wieloletniej strategii rozwoju organizacji, pokrycie wkładu własnego, budowę kapitału żelaznego oraz zaspokajanie nagłych potrzeb w sytuacjach awaryjnych. Dodatkowo skupia się na rozwoju instytucjonalnym think tanków, mediów obywatelskich i organizacji strażniczych.
2. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO, w ramach którego dofinansowane są pomysły, mające na celu promocję działalności społecznej, aktywizację i samoorganizację obywatelską, kształtowanie postaw obywatelskich, wsparcie dialogu społecznego, wzmocnienie kompetencji i zarządzania w organizacjach obywatelskich. Program jest podzielony na 5 priorytetów: Mikro inicjatywy, Organizacje obywatelskie na rzecz dobra wspólnego, Organizacje obywatelskie w życiu publicznym, Wzmocnienie kompetencji organizacji obywatelskich, Pomoc techniczna.

3. Korpus Solidarności – program wsparcia i rozwoju wolontariatu systematycznego w NGO.

Kolejne 6 programów skupiają się głównie na rozwoju instytucjonalnym, infrastrukturalnym, programowym i technicznym bardziej specyficznych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego:

1. Program Rozwoju Organizacji Harcerskich i Skautowych ROHiS.
2. Program Rozwoju Uniwersytetów Ludowych.
3. Program Rozwoju Międzynarodowych Domów Spotkań (międzynarodowa placówka kształceniowa, realizująca konkretny program oświatowy i kulturalny oraz oferująca zakwaterowanie i wyżywienie beneficjentom).
4. Polski Inkubator Rzemiosła (PIR) – program rozwoju organizacji rzemieślniczych.
5. Fundusz Młodzieżowy – program rozwoju młodzieżowych organizacji pozarządowych oraz innych inicjatyw młodzieżowych (np. rady młodzieżowe, samorządy uczniowskie i studenckie itp.).
6. Program Rozwoju Organizacji Poradniczych, działających głównie na rzecz osób doświadczających trudności życiowych, niesamodzielnych, wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym itp.

W zależności od programu wsparcie finansowe obejmuje m.in. dotacje, granty, czy mikrodotacje, które są udzielane na zasadzie konkurencyjności – wnioskowane pomysły są oceniane pod kątem formalnym, merytorycznym oraz strategicznym. W ramach tej oceny szczególnie brana pod uwagę jest idea projektu. Oceniano, czy ona ma potencjał wprowadzenia zmiany społecznej oraz jak bardzo istotny będzie wkład projektu w rozwój społeczeństwa obywatelskiego na poziomie lokalnym, regionalnym lub krajowym. Ponadto w ramach NOWEFIO dodatkowo są wspierane małe lokalne organizacje pozarządowe (z rocznym budżetem do 100 tys. złotych i z małych miejscowości do 50 tys. mieszkańców), które są premiowane dodatkowymi punktami strategicznymi w ramach ogólnej oceny wniosku.

Także część środków Narodowego Instytutu Wolności jest przeznaczana w szczególności na:

- realizację projektów badawczych i analiz;
- sporządzanie raportów na potrzeby biur merytorycznych NIW-CRSO oraz innych instytucji publicznych;
- wydanie lub współfinansowanie wydania publikacji poświęconych społeczeństwu obywatelskiemu;

- działania informacyjno-edukacyjne oraz komunikację;
- obsługę administracyjną, kancelaryjną oraz recepcyjną Instytutu, najem i obsługę powierzchni biurowych.

Poza tym NIW-CRSO nie ogranicza się jedynie do wsparcia finansowego. Instytut oferuje także wsparcie merytoryczne, w tym różnorodne wydarzenia, szkolenia i webinaria organizowane przez Narodowy Instytut Wolności, udział ekspertów Instytutu w zewnętrznych wydarzeniach pozarządowych oraz dzielenie się i upowszechnianie własnej wiedzy i doświadczenia poprzez szerokie działania komunikacyjne.

NIW-CRSO jest zobowiązany do transparentnej alokacji środków oraz publikowania informacji na temat przyznawanych dotacji i grantów. Procesy konkursowe są ogłaszane publicznie, a wyniki są dostępne dla społeczeństwa na stronie internetowej i w mediach społecznościowych Instytutu. Od 2018 do 2023 roku w ramach zarządzanych programów Narodowy Instytut Wolności przekazał organizacjom pozarządowym ponad 1 mld zł.

Warto podkreślić, że działania Narodowego Instytutu Wolności są przedmiotem debaty publicznej i opinii różnych interesariuszy. Niektórzy przedstawiciele trzeciego sektora uznają działania NIW-CRSO za skuteczne oraz bardzo istotne z perspektywy finansowego wsparcia i wzmocnienia organizacji pozarządowych, szczególnie tych mniejszych, które często przez dłuższy czas nie mają możliwości stabilnego rozwoju, a ich działalność projektowa jest sporadyczna. Zgodnie z listami rankingowymi w edycjach konkursowych od 2018 do 2024 r. ok. 4000-4500 unikatowych podmiotów zostało objętych wsparciem Instytutu (stanem na III/IV kwartał 2023 r., dane mogą ulec zmianie). Zrealizowane projekty wzmocniły te organizacje, przyczyniły się do rozwoju kompetencji ich pracowników oraz profesjonalizacji samej organizacji.

Z drugiej zaś strony, część organizacji pozarządowych zajęła krytyczne stanowisko wobec NIW-CRSO i zaznaczała, że powołanie Instytutu nie było pomysłem, który wyszedł od środowiska pozarządowego, lecz został narzucony „od góry”, a także, że przy tworzeniu ustawy o NIW-CRSO konsultacje społeczne nie zostały przeprowadzone w rzetelny sposób. Wśród środowiska organizacji obywatelskich pojawiają się także obawy i krytyka dotyczące m.in. niewłaściwego przyznawania środków, braku transparentności działań Narodowego Instytutu Wolności, braku niezależności Instytutu oraz instrumentalnego wykorzystywania go w celach politycznych. Istnieje również debata na temat obiektywności i rzetelności procesu oceny wniosków, szczególnie w przypadku przyznawania maksymalnej liczby punktów dla organizacji zarejestrowanych stosunkowo niedawno, nieposiadających wymaganego doświadczenia. Media oraz organizacje watchdogowe i strażnicze w przeciągu kilku lat funkcjonowania

Instytutu niejednokrotnie zwracały uwagę na powiązania polityczne niektórych grantobiorców NIW-CRSO z ówczesnymi politykami partii rządzącej, oraz członkami ich rodzin.

Narodowy Instytut Wolności zdecydowanie pełni ważną rolę we wspieraniu organizacji pozarządowych w Polsce, szczególnie tych mniejszych, które często nie mają wystarczających zasobów, aby samodzielnie rozwijać swoje działania. Dofinansowanie przez NIW-CRSO tego typu organizacji jest niezwykle istotne z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz zachęcenia tych organizacji do dalszych działań i profesjonalizacji. Dodatkowo niewątpliwą zaletą dotacji z Instytutu jest to, że grantobiorcy mają możliwość sfinansowania kosztów instytucjonalnych, które w innych konkursach grantowych często nie są w ogóle brane pod uwagę (np. budowa strony internetowej, szkolenia dla pracowników, sfinansowanie biura lub urządzeń biurowych, wynagrodzenia dla pracowników, osób zarządzających organizacją czy też księgowości itp.).

Poza tym jego funkcjonowanie od lat jest przedmiotem debat oraz budzi pewne kontrowersje. Krytycy podkreślają kwestie transparentności, efektywności alokacji środków, rzetelności oceny merytorycznej wniosków oraz pewnych afiliacji politycznych. Ostatnio pojawiają się nawet głosy o konieczności całkowitej likwidacji Narodowego Instytutu Wolności. Chociaż likwidacja byłaby najprostszym rozwiązaniem tych kwestii, ale niekoniecznie najlepszym.

Mimo ewentualnych powiązań politycznych niektórych grantobiorców NIW-CRSO są setki i/lub tysiące niezależnych organizacji, które skorzystały ze wsparcia Instytutu i które nadal go potrzebują. Z myślą o tych podmiotach warto zatem dogłębniej przeanalizować rolę i funkcje Narodowego Instytutu Wolności w kontekście długoterminowego rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Polsce, jak również zastanowić się nad reformą w podejściu do zarządzania tą instytucją, tak aby skutecznie go uniezależnić i odpolitycznić.

Należy także opracować przejrzyste standardy działania, zasady powołania ekspertów i oceny wniosków, a także skuteczne procedury ewaluacyjne, pozwalające na monitorowanie efektów i wskaźników realizowanych programów, tak by mieć pewność, że środki będą rozdysponowane sensownie i odpowiedzialnie, a ich wykorzystanie rzeczywiście doprowadzi do jakościowej transformacji społeczeństwa obywatelskiego.

Rekomendacje Instytutu Polityk Publicznych

Instytut Polityk Publicznych już od ponad 8 lat aktywnie działa na rzecz wzmocnienia demokracji i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Projektujemy i realizujemy procesy partycypacyjne i deliberacyjne, prowadzimy poradnictwo obywatelskie, profesjonalizujemy organizacje pozarządowe, animujemy i integrujemy trzeci sektor. Współpracujemy również ze światem akademickim oraz dzielimy się naszym doświadczeniem współpracując z podmiotami z zagranicy. Biorąc to pod uwagę czujemy się zarówno uprawnieni, jak i zobowiązani, do przedstawienia naszych pomysłów na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i sektora pozarządowego w Polsce.

Wybrane rekomendacje Instytutu:

- **Analiza kondycji sektora pozarządowego w Polsce.** Należy prowadzić kompleksowe badania ilościowe i jakościowe polskiego sektora pozarządowego oraz projektować odpowiednie działania na rzecz ngo we współpracy i w uzgodnieniu z jego przedstawicielami.
- **Edukacja obywatelska.** Polski system edukacji powinien realnie wspierać budowanie wiedzy i świadomości w obszarze społeczeństwa obywatelskiego, promować współpracę placówek edukacyjnych z organizacjami pozarządowymi i przygotowywać młodych obywateli do aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym (niekoniecznie politycznym/partyjnym). Należy odejść od rozwiązań proponowanych w tzw. lex Czarnek i ograniczania działalności misyjnej ngo w szkołach.
- **NIW-CRSO.** Brak likwidacji NIW-CRSO. Postulat ten jest obecny w wypowiedziach części obecnej opozycji. Choć rozwiązania w zakresie zarządzania istotnymi programami grantowymi (takimi jak np. NOWEFIO) mogą być różne, to jednak powinny one zostać poprzedzone rzetelną dyskusją i włączeniem w nią szerokiej reprezentacji sektora pozarządowego.
- **Przejrzystość finansowania.** Rezygnacja z możliwości finansowania konkretnych organizacji pozarządowych w ramach rezerwy strategicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów lub wprowadzenie przejrzystych procedur i upublicznienie całego procesu (lista wnioskodawców lista dotacji, odejście od konieczności kierowania wniosków o dostęp do informacji publicznej).
- **Profesjonalizacja sektora ngo.** Należy kontynuować i rozwijać programy wspierające profesjonalizację trzeciego sektora, jego rozwój instytucjonalny i finalnie wzmocnienie jakości i zasięgu działań misyjnych.

- **Ngo jako partner dla administracji, nauki i biznesu.** Opowiadamy się za rozszerzeniem współprac wielosektorowych, w tym poprzez kształtowanie wymogów konkursowych dotyczących tworzenia konsorcjów z uwzględnieniem partnerów społecznych (ngo jako obowiązkowy członek podmiotu aplikującego o środki na prowadzenie badań naukowych – w wybranych i uzasadnionych przypadkach).
- **Generatory ofert.** Rezygnację z licznych narzędzi wspierających składanie ofert realizacji zadań publicznych. Sytuacja, w której prawie każde ministerstwo posiada własne, osobne narzędzie jest patologiczne. Podobnie jak niedostępianie samorządom narzędzi powstałych ze środków publicznych (np. System Obsługi Dotacji NIW-CRSO).
- **Wkład własny.** Rezygnacja z premiowania i/lub konieczności wykazywania wkładu własnego w ofertach realizacji zadań publicznych (osobowego, rzeczowego, finansowego).
- **Podatek VAT i interpretacja przepisów.** Należy ujednoclić wytyczne dotyczące realizacji zadań publicznych w zakresie kwalifikowalności podatku VAT oraz chronić ngo przed niekorzystną interpretacją przepisów.
- **Stabilność zatrudnienia.** Premiowanie w ofertach realizacji zadań publicznych zatrudnienia w oparciu o umowy o pracę, co wzmocni poczucie stabilności osób pracujących w trzecim sektorze.
- **Obowiązki sprawozdawcze.** Uproszczenie i likwidacja wybranych obowiązków sprawozdawczych. Rezygnacja z fikcji przesyłania rocznych sprawozdań fundacji do ministra właściwego.
- **Obowiązki sprawozdawcze.** Integracja państwowych systemów informatycznych. Obecnie organizacje pozarządowe muszą kilkakrotnie przekazywać te same dane do różnych instytucji i organów (np. sprawozdanie finansowe: US/KAS, GUS, NIW-CRSO w przypadku posiadania statusu OPP).
- **Działalność komercyjna.** Uproszczenie prowadzenia odpłatnej działalności pożytku publicznego, działalności gospodarczej oraz prowadzenia zbiórek w sektorze pozarządowym. Obecne ograniczenia są niekiedy większe niż w przypadku partii politycznych.
- **1,5%.** Profesjonalizacja urzędów skarbowych i odejście od przesyłania informacji nt. środków przekazanych NGO pochodzących z 1,5% pocztą tradycyjną na płytach CD-ROM (na rzecz komunikacji elektronicznej).
- **Ochrona danych osobowych w procesach konsultacyjnych.** Należy wypracować jednolite stanowisko państwa (rola np. Prezesa Urzędu Ochrony Danych osobowych)

w zakresie wykorzystywania danych pochodzących z rejestrów publicznych w celu organizacji procesów partycypacyjnych i deliberacyjnych (np. panele obywatelskie) przez jednostki samorządu terytorialnego i całą administrację publiczną.

- **Diety dla uczestników procesów konsultacyjnych.** Stworzenie ram prawnych finansowania udziału obywateli i obywaterek w procesach partycypacyjnych i deliberacyjnych (np. panele obywatelskie) w formie diet na zasadach identycznych jak w przypadku członków komisji wyborczych.
- **Standaryzacja narzędzi.** wsparcie
- **Instytucjonalizacja dialogu.** Stworzenie przestrzeni i wypracowanie zasad oraz narzędzi do prowadzenia realnego, stałego i zorganizowanego dialogu z organizacjami pozarządowymi.

To tylko niektóre propozycje potrzebnych zmian. Część z nich jest pilna, część ważna. Biorąc na siebie część odpowiedzialności za rozwój demokracji i wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego w Polsce, już w 2024 r. planujemy uruchomić **Participatory & Deliberative Democracy Hub** – przedsięwzięcie, które będzie integrować wiedzę nt. demokracji i procesów partycypacyjnych, promować demokrację deliberacyjną oraz wspierać ekspertów, urzędników i praktyków w dzieleniu się wiedzą i rozwoju zróżnicowanych narzędzi. Zapraszamy Państwa do śledzenia naszej działalności. Szczegóły wkrótce!

Źródła danych i informacji

1. Ustawa z dnia 15 września 2017 r. o Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
2. Roczne sprawozdanie z działalności Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego za rok 2018
3. Roczne sprawozdanie z działalności Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego za rok 2019
4. Roczne sprawozdanie z działalności Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego za rok 2020
5. Roczne sprawozdanie z działalności Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego za rok 2021
6. Roczne sprawozdanie z działalności Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego za rok 2022
7. Listy wniosków kwalifikujących się do dofinansowania w ramach zarządzanych programów od 2018 do 2024
8. <https://niw.gov.pl/>
9. <https://fakty.tvn24.pl/zobacz-fakty/dotacje-od-narodowego-instytutu-wolnosci-dziennikarze-sprawdzili-do-kogo-trafily-pieniadze-st7121972>
10. <https://publicystyka.ngo.pl/list-otwarty-do-dyrektora-niw>
11. <https://niw.gov.pl/list-otwarty-dyrektora-niw-crso/>
12. <https://publicystyka.ngo.pl/nie-wylewac-dziecka-z-kapiela-felieton-katarzyny-sadlo>
13. <https://publicystyka.ngo.pl/partie-walczą-ngo-sy-moga-stracic-potrzebna-nam-mapa>
14. <https://publicystyka.ngo.pl/co-z-tego-ze-niw-działa-zgodnie-z-procedurami-skoro-procedury-powstaly-po-to-aby-działac-zgodnie-z-niw>
15. <https://publicystyka.ngo.pl/prostengo-co-po-niw-ie>
16. <https://krytykapolityczna.pl/kraj/narodowy-instytut-wolnosci-czy-jest-sie-czego-bac/>
17. <https://api.ngo.pl/media/get/3640>
18. <https://mamprawowiedziec.pl/czytelnia/artukul/pierwsza-dziesiatka-narodowego-instytutu-wolnosci-i-zagmatwana-procedura-konkursowa>
19. <https://publicystyka.ngo.pl/poprawny-niw-gorsza-narracja-refleksje-po-5-leciu-instytutu>
20. <https://publicystyka.ngo.pl/co-z-tym-niwem-bedziemy-sledzic-rozwoj-wypadkow>
21. <https://publicystyka.ngo.pl/niw-do-likwidacji-czerwona-kartka-dla-ko>
22. <https://publicystyka.ngo.pl/apel-dyrektora-niw-crso>
23. <https://publicystyka.ngo.pl/trudno-mowic-o-niezaleznosci-rady-niw-mamy-jednak-jakis-wplyw-na-dzialania-instytutu>

Instytut Polityk Publicznych

Fundacja Instytut Polityk Publicznych (dalej: Instytut lub IPP) to założony w 2015 r. niezależny podmiot o profilu społeczno-ekspertycznym. Instytut jest:

- niezależną;
- niepartijną;
- organizacją pozarządową;
- działającą nie dla zysku.

Misja Instytutu:

Doskonalenie Rzeczypospolitej, jej instytucji i organów, budowa wspólnoty aktywnych obywateli i wzmacnianie pozycji Polski w Europie i świecie.

Działalność IPP skupiona jest wokół trzech obszarów:

1. **think tank:** prace eksperckie, naukowe, analityczne oraz rzecznicze – publikujemy prace analityczne i naukowe, publikujemy komentarze eksperckie, przeprowadzamy wywiady z uznanymi ekspertami, działamy m.in. w ramach Komisji Dialogu Obywatelskiego ds. Środowiska w Krakowie oraz Forum ds. Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych przy Stowarzyszeniu Metropolia Krakowska;
2. **partycypacja społeczna:** wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego, projektowanie i realizacja procesów partycypacyjnych, poradnictwo obywatelskie – jako operator Centrum Obywatelskiego Centrum C 10 w Krakowie, na co dzień zwiększamy zaangażowanie społeczne mieszkańców Krakowa i wzmacniamy efektywność działań ngo oraz prowadzimy własne badania potrzeb i oczekiwań ngo; projektujemy i realizujemy konsultacje społeczne, panele obywatelskie i narady obywatelskie;
3. **popularyzacja wiedzy:** działalność edukacyjna i popularyzatorska – organizujemy szkolenia, warsztaty, spotkania dyskusyjne, organizujemy konkursy, publikujemy infografiki, animacje edukacyjne, publikujemy wywiady i podcasty z uznanymi ekspertami. Jako operator punktu informacji europejskiej EUROPE DIRECT Kraków popularyzujemy wiedzę o Unii Europejskiej.

Instytut
Polityk Publicznych

Zmieniamy Polskę na lepsze!